

Sairaanhoitajat muistelivat talvisotaa

Pieni joukko talvisodan aikana hoitotyössä mukana olleita sairaanhoitajia kokoontui huhtikuun toisena päivänä Helsingin kaupungin terveydenhuolto-oppilaitokseen muistelemaan. Samalla Helsingin kaupunki saattoi tarjota 50 vuotta myöhästyneet valmistujaiskahvit, jotka jäivät aikanaan juomatta ilmahälytyksen vuoksi.

Helsingin kaupungin sairaanhoitajatar-koulun johtajatar Anna Nordström ei varmasti osannut arvata, että hänen ahkeruutta ja kurinalaisuutta painottavaa sairaanhoitajatar-koulutustaan tarvittiin jo ennen kuin opetus oli saatu kunnolla päätökseenkään. Johtajatar Nordström ilmoitti 15. marraskuuta 1936 kirjeellä kaikkiaan 26:lle nuorelle neidille, että nämä oli hyväksytyt oppilaitokseen Helsingin kaupungin sairaanhoitajatar-kouluun. Mukana seurasi lista henkilökohtaisista tavaroista, jotka tytöillä tuli olla mukanaan tullessaan sisäoppilaitokseen. Esiliinoja piti olla täysi tusina, mutta tärkättyjä kauluksia vaadittiin vain puoli tusinaa. Jokaisen vaatekappaleen piti olla nimikoitu vähintään nimikirjaimin.

Kurssin 1936—40 oppilaista viisi luovutti opiskelun kesken, sillä kuri sisäoppilaitoksessa oli kova. Naimisiin ei myöskään saanut mennä, tai jos meni, sai potkut koulusta.

Maire Koivisto joutui muiden kurssitoveriensa tavoin sotasairaalaan töihin talvisodan aikana. Jokainen opintojensa loppupuolella ollut sairaanhoitajoppilas joutui soveltamaan koulussa oppimaansa kuria ja järjestystä nyt tositalan-teessa.

Jo koulussa oli töitä opittu tekemään niin kauan kuin niitä riitti. Ja talvisodan ajan sotasairaalaan riitti töitä!

”Ellei neiti ehdi tehdä töitään kävelen, niin neiti juoksee”, kaikui johtajatar Nordströmin opetus varmasti sairaanhoitajoppilaiden päässä, kun sairasjunat toivat haavoittuneita sotasairaalaan.

Sodan ajan epävakaisuutta kuvaa, että kurssin valmistujaisia ei ehditty juhlistaa millään lailla. Jotkut ehdivät noustamaan todistustaan koululta, mutta valmistujaisjuhlat 1. maaliskuuta 1940 keskeytti pommihälytys ja kaikki joutuivat hajaantumaaan pommisuihin.

Myöhemmin ovat kurssilaiset pitäneet tiiviisti yhteyttä. Nyt muistojaan kertoneet sairaanhoitajat tapaavat kokoontua lähes joka kuukausi. Kurssi-ikä sisäoppilaitoksessa ja sitä seurannut sota loivat heihin yhteenkuuluvaisuuden hengen, joka on kestänyt vuosikymmenet. Muutama joukosta on jo poissa-kun.

Kaasusotaan varauduttiin

Eeva Jääskeläinen kertoi olleensa YH:n (yleisen hälytystilan) aikana harjoittelemassa Nikkilän mielisairaalan naisten-osastolla. Henkilökunnalle jaettiin kaasunaamareita ja potilaat saivat hiilillä täytetyt pussit kasvojensa suojaamiseksi. Aivan ilmeisesti varauduttiin kaasusotaan. Nikkilän Osuuskaupassa pantiin kahvi, sokeri ja saippua säännöstelyyn. Eräs sairaalan potilas järkyttyi säännöstelystä niin, että teki hädissään tarpeensa kaupan lattialle. Potilaat hermostuivat kohti Helsinkiä vyöryvistä pommikoneista. Lääkitystä oli lisättä-

vä. Kivelän sairaalasta lähetettiin bussilastillisia vahvasti lääkittyjä potilaita ja heidätkin oli sijoitettava Nikkilään.

Tammikuun alussa oli siirryttävä Kiljavannummen parantolaan, jossa oli hoidettavana Marian sairaalasta evakuituja keskusia. Mutta helmikuun puolessa välissä oli lähdettävä Tuusulaan päällystökoulun sotasairaalaan. Maaliskuun 12. päivän vastaisena yönä tuli Järvenpään asemalle potilasjuna täynnä palovammaisia. Leikkaukset tehtiin professori ’Pelle’ Nylanderin johtamassa sotasairaalaan. Nylanderin apuna työskenteli kaksi ruotsalaista ja yksi tanskalainen lääkäri, jotka olivat tulleet vapaaehtoisina Suomeen. Professori Nylanderin tulon leikkaussaliin tunnisti hänen uusien lapikkaidensa narinasta. Kun talvisodan raskaat rauhan ehdot luettiin radiossa, viestiä kuunneltiin yllättynein mielin. ”Tehtikö kaikki turhaan?”, kuului potilas-huoneista.

Toukokuussa potilaat pääsivät omien kotipaikkakuntiansa sotasairaaloihin. Eeva Jääskeläinen jatkoi sairaanhoitajana Hämeenlinnassa ja joutui myöhemmin vielä jatkosodassa sairaalatyöhön.

Kun Helsingin pommitus tuli, Vieno Saarela oli Marian sairaalan leikkaussalissa kolmannen vuoden oppilaina. Sirpalesuojaan kuului kova tömähäys. Pommi oli osunut Hietalahden torille. Pian alkoi sairaalaan tulla potilaita ja heidät sijoitettiin kirurgiselle osastolle miten parhaiten osattiin. Monien kasvat olivat iskeyntyneet täyteen soraa ja kivimurskaa. Potilaita alettiin valmistella kiireesti leikkauskuntoon. Sodan jatkuessa osa Marian sairaalasta siirrettiin Munkkiniemen Zachariassenin huvilaan, jossa töitä tehtiin sametti-verhojen, avotakkojen ja marmoristen kylpyhuoneiden arvokkaassa ilmapiirissä. Leikkaussali sijoitettiin saunaan. So-

dan ajaksi monet kaupunkilaiset luovuttivat asuntojaan sairaalan käyttöön lähdettyään itse sotaa pakoon maalle.

Sairaala sai vastaanottaa lahjoituksia, jotka oli tarkoitettu rintamalle. Lahjoituksina tuli mm. kaulahuiveja, kypäränsuojuksia ja liipasinsormikkaita. Henkilökunta laati vapaa-aikoinaan paketteja, jotka toimitettiin edelleen miehille sinne jonnekin.

Sodan ajan kiirettä kuvaa se, että Vieno Saarela ei muista ehtineensä lukea lainkaan lehtiä voidakseen saada selvää sotatapahtumista. Tieto kulki-kin enimmäkseen suusta suuhun.

Tuusulan päällystökoulun sotasairaalaan kävi entinen presidentti Svinhufvud tervehtimässä potilaita. Svinhufvudin pojan miniä puolestaan kutsui henkilökuntaa virkistäytymään Tuusulassa sijaitsevalle huvilalleen.

Vieno Saarela sai sairaanhoitajan todistuksensa sotasairaalaan. Päällystökoulusta hän siirtyi Kirurgiseen sairaalaan, jossa hän työskenteli professori Nylanderin perustamalla keuhkovammaosastolla. Professori Nylander piti nuoria hoitajia isällisessä suojeluksessaan ja oli myös aina ystävällinen potilaille.

Yksinäiset yöt exitushuoneessa

Lahja Voipiolle sota alkoi liimapapereilla suojattujen sisätautiosaston ikkunoiden vahtimisella. Yöpaikkana nuorella sairaanhoitajaoppilaalla oli osaston exitushuone, jossa piti pitää vahtia mahdollista pommituksen alkamista. Ikku- noita oli silloin määrä raottaa, etteivät lasit olisi rikkoonuneet ilmanpaineen voimasta.

Yövahdin paikalta hänet komennettiin Helsingin pommitusten alkaessa takaisin ammattitaitoaan vastaaviin tehtäviin Marian sairaalan kirurgiselle poliklinikalle. Kun pommit osuivat Helsinkiin töihin sairaalaan komennettiin kaikki kynnelle kykenevät vanhoista lääkäreistä lastenlääkäreihin. Tilanah- taus oli sanoin kuvaamaton. Yhdessä huoneessa oli pahimmillaan 17 parit, jokaisella potilas. Lääkärit tekivät toimenpiteitä pyjamissaan, ei ollut aikaa vaihtaa työvaatteita ylle.

40

Kerran tuli keskellä yötä ilmoitus, että sairaala muuttaa. Kukaan potilaita ei ollut kävelykykyinen. Niinpä kaikki vain pakattiin muuttokuntoon ja potilaat kannettiin paareilla yön pimeyteen.

Lahja Voipiokin päätyi päällystökoulun sotasairaalaan oltuaan välillä Nikkilässä. Sotasairaala Tuusulassa tar- vitsi sairaanhoitajia, haavoittuneita tuli päivittäin. Kun rauhanehdotja luettiin radiossa, oli potilaita pideltävä kiinni, etteivät nämä olisi lähteneet siitä paikasta kotiin. Jatkosodan syytys- sä Lahja Voipio joutui kenttäsairaalaan Kannakselle.

Lehtori Veikko Hytönen muisteli talvisotaan seitsemänvuotiaan koulupojan näkökulmasta. Vaikka hänen perheestään ei kuollut tai haavoittunut kukaan, jäi talvisota pommituksineen ja lumipukuineen pienen pojan mieleen.

”Kiitos teille, jotka kestitte vaikeat sodan ajat ja siloititte tietämme. Me 1950-luvun alussa syntyneet olemme saaneet hyvän ja vapaan elämän ilman sotaa”, sanoi HUK, psykologi Heini Ahlberg kiittäessään kaikkia sotaan osallistuneita sairaanhoitajia. Hän kertoi Vietnamin sodan olleen itselleen ensimmäisen kosketuksen sotaan, tv-sukupolven kasvatti kun on. Koulussa kahlattiin Suomen historia vuosiluokineen ja rajanvetoineen läpi kovalla kiireellä. Vasta 50 vuoden kuluttua on otettu esiin myös sodan inhimillinen puoli: Sota on aina myös inhimillinen murhenäytelmä.

Hallintotieteen tohtori Waldemar Bühler, joka piti muistelutilaisuuden juhlapuheen, sanoi naisten osuuden maanpuolustuksessa olleen merkittävää. ”Aseettomat divisioonat” nousivat tärkeiksi etenkin Lotta Svärd -järjestön avulla. Talvisodan alussa oli Lotta Svärd -järjestössä 105 000 toimivaa jäsentä ja jatkosodan alkaessa vieläkin enemmän.

”Suomen talvisotaan on liitetty epi- teetti ’ihme’. Miehet ja naiset kotirintamalla saivat aikaan tämän ihmeen. Talvisodan vuosien viesti on luettavissa myös Marsalkan päiväkäskyssä: ”Te ette tahtoneet sotaa, te rakastitte rauhaa.”

Kreikkalaisen sananlaskun sanat kuvaavat myös talvisodan henkeä: Ei ole

onea ilman vapautta. Eikä vapautta ilman rohkeutta.

Keväinen talvisodan muistelupäivä päättyi Sillanpään marssilauluun, jonka jälkeen rehtori Ulla Järvelä alkoi saatella aikanaan valmistujaisjuhlista jääneitä kurssilaisia kakkukahveja nauttimaan.

Koulun kirjastossa oli kevään aikana viime sotiin liittyvä kirjanäyttely ja aulassa oli myös esillä sodanaikaisia valokuvia ja kirjallisuutta.